

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Osztályozás

Élet ésrodalom
1959. II. 20.

Szerző: *Dutka Ákos*

Cím:

92
Kun Béla
"1959"

1.

Megőstem szólni a rádió, Gyurkó László szép összeállítású beszámolóját hallgatom az 50 éves *Holnap*-ról. Hallgatom, hogy mit is követünk mi el akkor, mikor heten Váradon felébresztettük a magyar vers lelkét, a magyar szó szelb és jobb jövő felé szabaduló szárnyát. Igen, akkor repült fel a páva a Vármege házára, s a vesztett kelet álmait sírátva a megszépült ködjöendő délibábjával játszadoztunk. Azóta eltelt egy félszázad. Sok minden beteljesült, valóra vált álmainkból, ismét élő valóság lett a magyar vers, százezrek-től, sőt millióktól szomjazott, várt és követelt lelki táplálék, vigasztaló, bátorító erő. Élet. Ki hitte akkor? Talán néhány százán mi fiatalok s azok közül is mi hét váradiki mertük kiáltani és tudtunk kiáltani jövőnd hajnalok felé. Azóta sok száz, sőt ezer gyönyörű verses sikoltás, lelket rendítő magyar költemény íródott, amelyek ma termékeny földbe: fiatal magyar lelkekbe hullva csíráznak, és nőnek a jövőnd el nem múló virágos kertjévé. De fiatalok, ne felejtsetek, hogy mindazok a költők és versolvasók, akik ma az új versek szárnyain repülnek, tőlünk tanulták a szó bátorságát, az új ritmus lendületét, a szív őszinteségét, a szépségtől részesült lélek mámorát.

Miért mondom ezt most, amikor Halasi Andor barátom 1919-ről kér emlékezést? Kedves jó Andor pajtásom, akivel 65 év előtt együtt ültünk a váradiki premontrei gimnázium

DUTKA ÁKOS:

KUN BÉLÁRA

III. B. osztályának egyik pad-sorában — neked megsúgom bizalmasan, nem fontos, hogy tovább add, de megsúgom, hogy gondolkodjatok csak rajta, hivatott papjai és tudósai a mai időknek. Nos hát az az 1919-es Kun Béla proletár-diktatúrás forradalom is ott fogamzott Váradon, s ha Pesten a Visegrádi utcában született is, a termékenyítő gént, a magot ott kapta Váradon. Mert ma is itt áll előttem a 18 éves *Kun Béla*, a nagyváradiki *Szabadság* című Tisza-párti újság lelkesszemű riportere, aki nemcsak kedves, kedélyes kolléga, hanem rajongó hívd és lelkesedő tanúja volt a mi *Holnapos* tömörülésünknek, s talán az első magyar, aki mikor a *Holnap: antológia* első kötete megjelent 1908 szeptemberében, a váradiki éjszakába üvöltö, dalolja szédült áhittal:

— *Felszállott a páva a Vármege házára.*

Igen, ne csóválj a fejed kedves pajtásom. Ez a Kun Béla a későbbi rátermett népevezér, a váradiki riporter, a *Holnapos* költők rajongója, mitőlünk tanulta első leckéjét a forradalmi bátorságnak s a ébresztő, lelketrendítő szó erejének. És ez a Kun Béla magával hordta a váradiki ver-

sek lelkét nemcsak az emlékezetében, hanem a szíve fölött a világháború csukaszürke katonablúzának zsebében is. Ennek bizonyosságául mondom el a következőket:

2.

Tíz év múlt el a váradiki *Holnap* születése óta. Tíz, roppant feszültségű tragikus év után, amely alatt trónok törtek össze s felbomlott a feudális Osztrák—Magyar Monarchia, megszületett a történelmi pillanat, amikor Kun Béla az első világháború vakondéletét túlélt rajongó riporter történelmi hőssé nőhetett. Ti bizonyára jobban tudjátok, mint én, hogy hogyan. Hivatott tanú az időknek majd elmondják, ki is volt és hogyan vívott harcot Kassáért és Szolnok alatt a magyar proletriátusért. En csak egy jellemző színtörténet szeretnék Kun Béla történelmi arcképén kiemelni, hogy megmaradjon emléke annak, mit kapott és mit hordott váradiki emlékképpen haláláig.

Nos, tehát kezdjük ott, hogy 1918. október 31-én összedült a feudális Magyarország. Az elvesztett háború roppant feszítő erővé nőtt, keserűsége fel-

színre dobta a legtöbbet szenvedett népréteget: a proletriátust. Az ismeretlen katonai: az *Erigy János*, a *Vágd csak János* jött haza, hogy számon kérje az urak házárjátékát és ítéletet tartson. Jöttek tizezrével, nemcsak Budapestre, hanem az összes magyar városokba. Égett az ország, égtek a pályaudvarok, a pályatesteken felfordított vasúti kocsi-ból ömlött a maradék élelem, a féltett tartalék, a gabona, a rizs, a cukor. Pestre érkezett Moszkvából Kun Béla, már nem a váradiki riporter, hanem az ítélethírdető népevezér, aki a történelmi Magyarország romjai fölött készült világgá kiáltani, hogy *Felszállott a páva a Vármege házára.*

Pesten a Visegrádi utcában ütött tanyát, s mint az orosz októberi forradalom tanítványa, látott hozzá a magyar bolsevik párt megszervezéséhez. Kemény, gigászi munka volt. Kopott, kifakult, fekete zsakettjének belső zsebében egy tömött, újságkivágásokkal dagasztott fekete zsebkönyv duzzasztotta. Engem már a magyar októberi forradalom szele és forgataga Budapestre sodort és az akkori királyi palota második emeletének kék selyemtapétás szobájába tett le. Itt volt az első független,

önálló magyar külügyminisztérium. Bíró Lajos volt az, aki táviratilag Váradról felrendelt, mert a szervezkedő magyar külügyminisztérium sajtóreferensének szemelt ki. Nemsokára, talán 1919 januárjában hazajött Bécsből *Praznovszky Iván* miniszteri tanácsos, a bécsi Ballplatz sajtófőnöke s a volt monarchia külképviseleteiről százával özönlöttek haza a levitézlett, megbukott diplomata, jött mindenki, grófok, követek, konzulok és konzulatusi tisztviselők, akik valami címen magyarnak vallhatták magukat. Pesten nem lehetett lakást kapni, még a Gellérthegy barlangjaiban sem. A diplomácia szolgálatából kizülölt s most hazasiető urak elözönlöttek a királyi palotát. A nagy barokk ház gigászi szálloda lett. Hivatal és szálloda, amelynek második emeletén szervezkedett az új külügyminisztérium sajtóosztálya. Egyelőre *Weigl Géza* tanár barátommal és *Rithen* bécsi irodai igazgatóval, mindössze hárman voltunk leszerződött tagjai a sajtóosztálynak. *Praznovszky Iván* Bíró Lajostól átvette a sajtófőnöki tisztet. Bíró Lajost pedig fokozottabban igénybe vette a politika. Mielőtt ez a kedves, atyai jó-

barát emagzott volna, meleg szeretettel ajánlott *Praznovszky* tanácsos úr figyelmébe, akihez aztán hűséges jó barátság fűzött. Így ragadtam aztán harmincöt esztendővel a magyar külügyminisztérium sajtóelőadói székéhez, mint történelmi nagy idők és százfordulaton át vajdó magyar sors figyelő tanúja.

1919 első hónapjaiban tehát innen figyeltem azt a szívós, áldozatos, taktikájában és stratégiájában kiszámíthatatlan harcot, amelyet a Visegrádi utcai bolsevik központ a Vár, és főleg a minisztériumok birtokba vételért folytatott. 1919. március elején a Berinkei-kormány megkapta a hírhedt Vyx jegyzéket.

3.

A családom ekkor még a Nagyváradon élt és a feleségem március 19-én egynapos látogatásra feljött Budapestre. A várpalotai kis szobából riadtan figyeltük az események egyre forróbb hangulatú hullámzását. Este lementünk a Várból a Dohány utcába, az Újságíró Egyesület vendéglőjébe vacsorázni.

Már éjfélre járt az idő, mikor a feleségemet kikisértük a pályaudvarra, ahonnan visszautazott Nagyváradra. Pest aránylag csendes volt, csak a Duna-part felől hallatszott az állandó puskaropogás.

A feleségem elutazott. Én a pályaudvarról gyalog indultam a Várba. Mikor a Duna-partra értem, néhány megriadt késői járőrelő a Hungária-szálló falához lapulva figyelmeztetett, hogy ne folytas-